

TÜRKİYE'DE KADIN GİRİŞİMCİLER

Prof. Dr. Esra Karadeniz

Türkiye'de kadınların işgücüne ve istihdama katılım oranları oldukça düşüktür. TÜİK verilerine göre kadın istihdam oranı erkeklerin istihdam oranının yarısından daha azdır. 2015 yılında, Türkiye'de 15 ve daha yukarı yaştaki nüfus içerisinde istihdam oranı %46'dır. Bu oran erkeklerde %65, kadınlarda ise %27,5'tir. Avrupa Birliği üye ülkelerinin ortalama erkek istihdam oranı ise %70,8 iken, ortalama kadın istihdam oranı ise %60,4'tür. Ayrıca, Türkiye'de erkeklerde işsizlik oranı %9 iken, kadınlarda bu oran %12,6'ya çıkmaktadır. Bu veriler göstermektedir ki, Türkiye'de işgücü piyasasında kadınların işgücü piyasasına katılımında problemler vardır. Ülke nüfusunun yaklaşık yarısını oluşturan kadınların istihdama katılamamaları ekonomik kalkınma sürecinde insan kaynağının kullanımındaki problemleri göstermekte, ayrıca Türkiye'nin ekonomik kalkınma sürecini olumsuz etkilemektedir.

Bir toplumun girişimcilik kapasitesini belirleyen potansiyel girişimci bireylerdir. Bu potansiyel içinden bir kısım kişiler, piyasadaki fırsatları değerlendirmek ya da ihtiyaçtan dolayı yeni bir iş faaliyeti kurmak için bir takım iş planları ve fizibilite etütleri yaparak bu hazırlıkların hayata geçirirler. Bu çalışmada, Türkiye'nin girişimcilik kapasitesini (potansiyel girişimcilik oranını) ve girişimcilik endeksinin son 10 sene içindeki gelişimini cinsiyete göre değerlendireceğiz.

Kişilerin yeni bir iş kurma kararı ile o kişilerin sezgileri ve çevreyi algılamaları arasında sıkı bir ilişki vardır. Birçok araştırma, kişilerin yeni bir iş kurma kararı ile bireylerin çevrelerindeki fırsatların farkına varmalarını, yeterli bilgi ve yeteneğe sahip olmaları, girişim faaliyetiyle uğraşan kişileri tanımaları ve başarısızlık korkusu arasındaki ilişkiyi saptamıştır (Özdemir ve Karadeniz, 2011; Karadeniz ve Özçam, 2016).

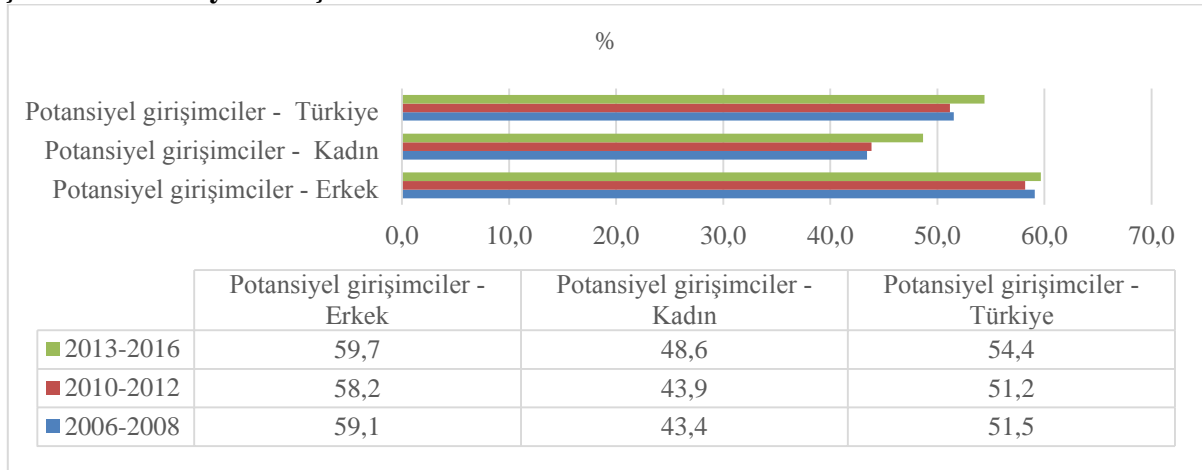
Potansiyel Girişimciler

Toplumunu oluşturan 18-64 yaş arasındaki kişilerin, yaşadıkları çevredeki fırsatları fark edebilmeleri, yeni bir iş kurmak için gerekli bilgi ve beceriye sahip olduklarını düşünebilmeleri ve başarısızlığa uğrama korkusunun yeni bir iş kurmak için engel olmadığını

düşünceleri bu kişilerin girişimci olma olasılıklarını artırır. Bu üç özelliğe sahip olan kişiler, “Potansiyel Girişimciler” olarak adlandırılırlar. Türkiye genelinde 2006-2012 yılları arasında, yetişkin nüfusun yaklaşık %51’i girişimci olma özelliklerine sahip iken, bu oran 2013-2016 yılları arasında artarak %54,4 olmuştur.

Cinsiyete göre incelendiğinde, 2006-2016 yılları arasında yetişkin erkek nüfusun yaklaşık %59’u girişimci olma özelliklerine sahip iken, bu oran zaman içinde değişmemiştir. Kadınlarda ise bu oran, 2006-2012 yılları arasında yaklaşık %44 iken, 2013-2016 yılları arasında %49’a yükselmiştir. Toplumda yetişkin kadın nüfusumuzun yaklaşık yarısı girişimci olma kapasitesine sahiptir. Türkiye’de potansiyel kadın girişimci oranı, 2013-2016 yılları arasında % 11 oranında artarken, erkeklerde bu oran hemen hemen hiç değişmemiştir.

Şekil 1. Potansiyel Girişimciler

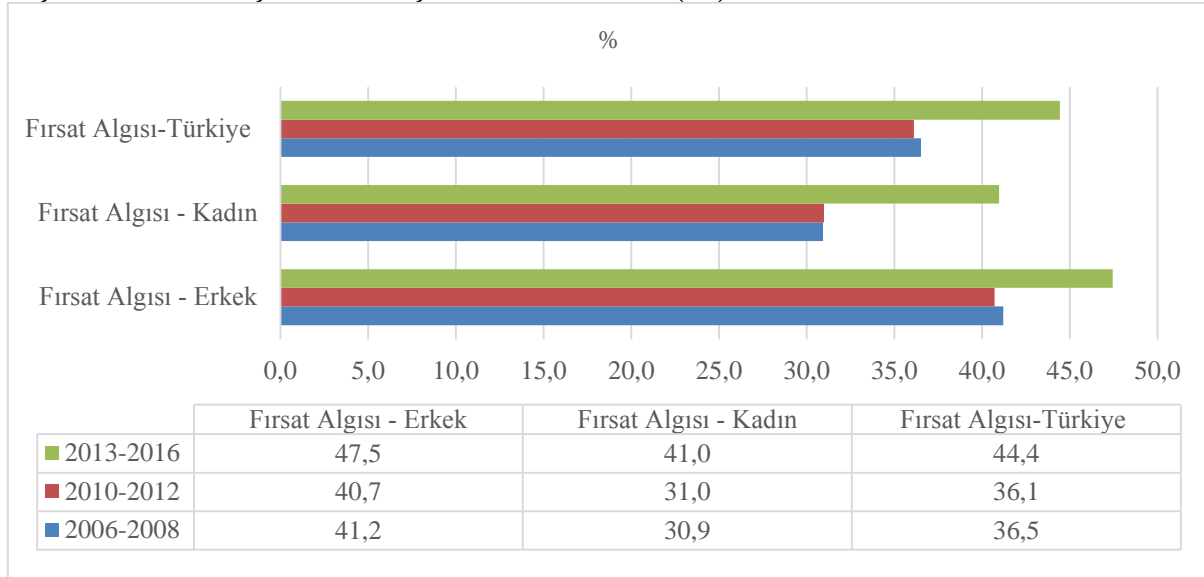

Kaynak: GEM verileri 2006-2016.

Türkiye’nin Potansiyel Girişimcilik Kapasitesi Artışının Nedenleri

Kişilerin Fırsat Algısı: Var olan iş fırsatlarının farkına varmak, iş kurmanın ilk basamaklarından biridir. 2013 yılından sonra çevresindeki fırsatları gören kişi sayısı artmıştır. 2006-2012 yılları arasında, Türkiye’de yaşayanların (girişimci ve girişimci olmayan 18-64 yaş arasındaki yetişkin nüfus) yaklaşık %36’sı, gelecek 6 ay içinde yeni bir işe başlamak için olanak oluşacağına inanmaktayken, bu oran, 2013-2016 yılları arasında % 44,4’e çıkmıştır. Cinsiyet açısından baktığımızda, Türkiye’de 2013 yılından sonra çevresinde yeni bir işe başlamak için olanak oluşacağına inanan kadın oranı, 2006-2010 dönemine göre %32 oranında artarken, erkeklerde bu oran %17 oranında artmıştır.

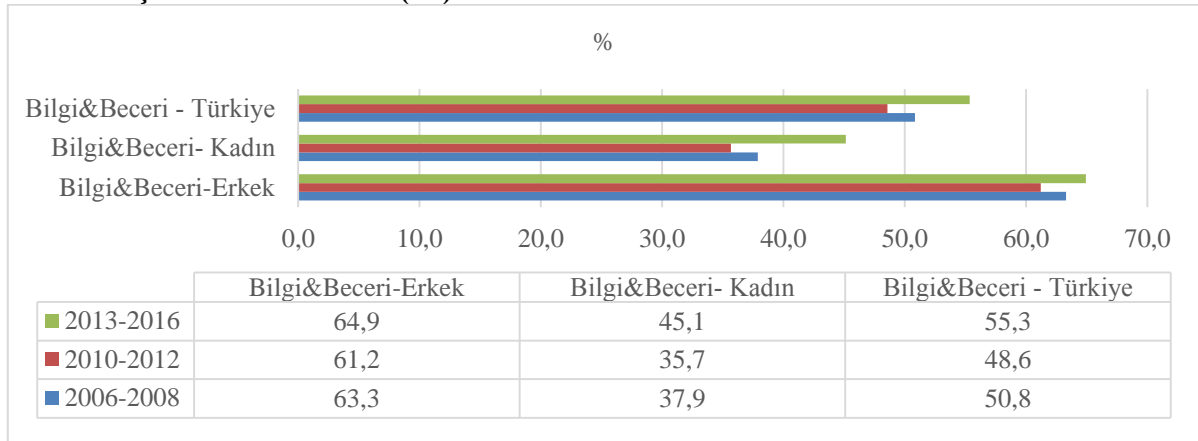
Şekil 2. Gelecek 6 Ay İçinde, Yaşadığı Bölgede Yeni Bir İş Kurmak İçin Fırsatı Gören Kişilerin 18-64 Yaş Arası Yetişkin Nüfusa Oranı (%)

Kaynak: GEM verileri 2006-2016.

Girişimcilik Kapasitesi (Bilgi ve Beceri): Bireylerin yeni bir iş kurmak için yeteri kadar bilgi ve yeteneğe sahip olduğunu düşünmeleri yeni bir işe başlamalarını etkileyen diğer bir faktördür. Son 10 sene içinde girişimcilik konusunda kendisine güvenen kişi sayısı artmıştır. 2006-2008 yılında Türkiye’de yaşayan 18-64 yaş arasındaki yetişkin nüfusun %50,8’i, yeni bir işe başlamak için yeterli bilgi ve beceriye sahip olduğunu belirtirken, bu oran 2013-2016 yılında %55,3 seviyesine yükselmiştir. Ayrıca, girişimcilik konusunda, yeterli bilgi ve beceriye sahip olan kadın oranında artış olmuştur.

Şekil 3. Yeni Bir İş Kurmak İçin Gerekli Bilgi ve Beceriye Sahip Kişilerin 18-64 Yaş Arası Yetişkin Nüfusa Oranı (%)

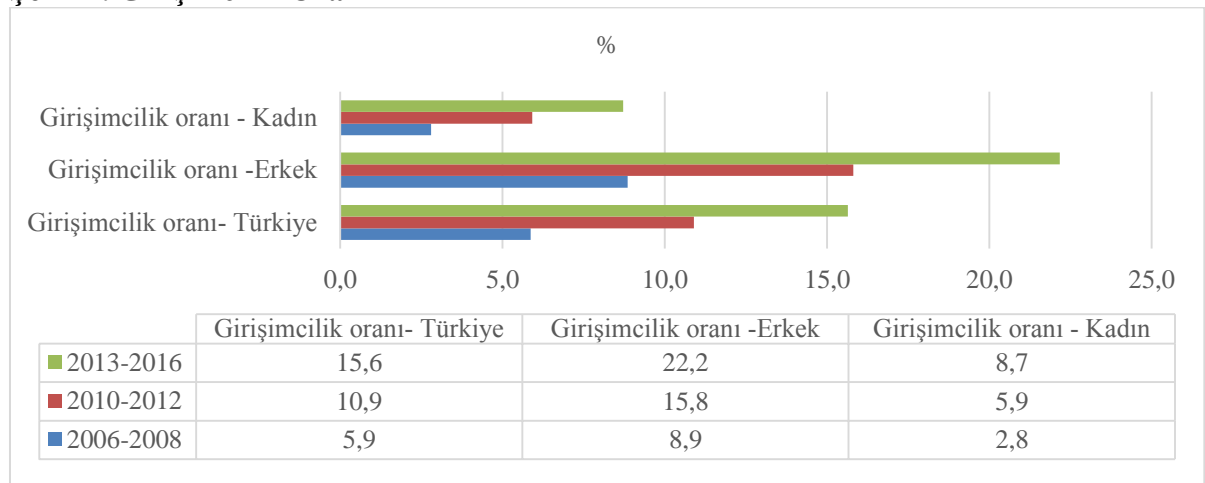
Kaynak: GEM verileri 2006-2016.

Son 10 yıl içinde Türkiye’de daha fazla kişinin, çevrelerindeki fırsatları fark edebildikleri ve bu fırsatları değerlendirmek için yeterli düzeyde girişimcilik kapasitesine sahip oldukları düşünülmektedir. Cinsiyet açısından baktığımızda, kadınların fırsatları algılamalarında artış olduğunu ve özgüvenlerinin de yükseldiğini görmekteyiz. Bu artışın erkek oranından daha fazla olması, girişimcilik özelliklerine sahip potansiyel kadın girişimci oranının artışına neden olmuştur. Buna rağmen, kadınlarımızın kendilerine olan özgüvenlerinin erkeklere göre düşük olması, kadınlarımızın girişimcilik faaliyetine başlaması için bir engel teşkil edebilir.

Girişimcilik Endeksi

Küresel Girişimcilik Monitörü (Global Entrepreneurship Monitör) araştırmasına göre, girişimci kendi hesabına çalışan, yeni bir iş kuran veya var olan bir işletmeyi büyüten kişi/kişilere denir. Şekil 4, yıllara göre Türkiye’de Erken Dönem Girişimcilik Endeksi’ni göstermektedir. Türkiye’de, Erken Dönem Girişimcilik Endeksi, 2006-2007-2008 yıllarında ortalama %6 iken, 2010-2012 yılları arasında, %10,9’a yükselmiş, bu yükseliş 2013-2016 yılları arasında da devam etmiş ve ortalama %15,6 olmuştur. Sonuçta, 2006-2008 yılları arasında her 100 kişiden 6’sı Erken Dönem Girişimci iken, bu oran 2013-2016 yılları arasında yaklaşık 16 kişiye çıkarak 2,6 kat artış göstermiştir. Türkiye’de girişimcilik faaliyetlerinde meydana gelen artışın, toplumdaki potansiyel girişimcilerin oranındaki artıştan kaynaklandığı söylenebilir.

Şekil 4. Girişimcilik Oranı

Kaynak: GEM verileri 2006-2016.

Cinsiyet açısından değerlendirdiğimizde, son 10 sene içinde kadın girişimcilerin sayısında da önemli bir artış olmuştur. 2006-2008 yılları arasında, kadın girişimci endeksi %2,8 iken, bu oran 2013-2016 yılları arasında %8,7'ye çıkmıştır. Diğer bir deyişle, 2006-2008 yılları arasında her 100 kadından yaklaşık 3 kadın, girişimci olurken, bu sayı 2013-2016 yılları arasında yaklaşık 9 kişiye yükselmiştir. Bu artış, erkek girişimcilerde de gözlemlendiğinden, girişimcilik faaliyetinde bulunan erkek/kadın oranında ciddi bir değişme olmamıştır (Özçam ve Karadeniz, yayın aşamasında).

Erkek/kadın oranına göre Türkiye'yi diğer ülkelerle karşılaştırdığımızda, Türkiye'de kadının girişimcilik faaliyetine katılımının düşük olduğunu anlamaktayız (Tablo 1). GEM projesine katılan ekonomiler arasında Türkiye, kadının girişimcilik faaliyetlerine katılımı açısından Ürdün, Mısır, Makedonya ve Kıbrıs'tan sonra en düşük düzeydeki ülkedir. Genelde, erkekler kadınlara göre daha fazla girişimcilik faaliyetinde bulmaktadırlar. Ancak, bu ekonomiler arasında Endonezya, Meksika ve Brezilya'da kadın girişimcilerin sayısı erkek girişimcilerin sayısından fazladır.

Tablo 1. Kadın/Erkek Oranı (2016 Yılı)

	Ülkeler	Kadın/Erkek		Ülkeler	Kadın/Erkek		Ülkeler	Kadın/Erkek
1	Ürdün	0,26	23	Porto Riko	0,58	45	Suudi	0,76
2	Mısır	0,36	24	Portekiz	0,59	46	Bulgaristan	0,80
3	Makedonya	0,39	25	İtalya	0,59	47	İspanya	0,80
4	Kıbrıs	0,43	26	Gürcistan	0,59	48	Burkina Faso	0,80
5	Türkiye	0,45	27	Polonya	0,61	49	Jamaika	0,81
6	Tayvan	0,45	28	Lübnan	0,61	50	Kolombiya	0,82
7	Macaristan	0,46	29	Hollanda	0,65	51	Rusya	0,82
8	İngiltere	0,47	30	Avustralya	0,65	52	Arjantin	0,82
9	Slovenya	0,47	31	Kanada	0,66	53	Tayland	0,83
10	Fransa	0,47	32	Kore	0,66	54	Katar	0,84
11	İsviçre	0,48	33	Fas	0,67	55	Panama	0,87
12	Hırvatistan	0,50	34	Guatemala	0,68	56	Kazakistan	0,87
13	Hong Kong	0,50	35	Slovakya	0,68	57	Belize	0,89
14	İrlanda	0,50	36	Şili	0,69	58	Ekvator	0,90
15	Letonya	0,51	37	İsrail	0,71	59	Malezya	0,91
16	Almanya	0,52	38	Amerika	0,71	60	El Salvador	0,91
17	Uruguay	0,53	39	İsveç	0,72	61	Peru	0,92
18	İran	0,54	40	Finlandiya	0,72	62	Kamerun	0,92
19	Lüksemburg	0,56	41	Avusturya	0,72	63	Brezilya	1,04
20	B. A.	0,56	42	Yunanistan	0,73	64	Meksika	1,08
21	Estonya	0,56	43	Çin	0,73	65	Endonezya	1,24
22	Hindistan	0,57	44	Güney	0,73			

Kaynak: GEM verileri 2016.

Girişimcilik Ekosistemi

Girişimcilik ekosistemini belirleyen bileşenler; finansal desteğin varlığı, hkmet politikalarının uygunluğu, hkmet programlarının yeterliliği, eğitim ve ğretim fırsatları, araştırma ve geliştirme, ticari ve profesyonel alt yapı ve maliyet uygunluğu, iç pazar özellikle yeni girişim faaliyetlerinin yaratılması ve geliştirilmesinde çok önemlidir. Bir ülkenin girişimcilik faaliyetlerinin zenginleşmesi bu şartların olumlu olmasına bağlıdır.

Yapılan araştırma sonucu (Karadeniz, 2016); iç pazar yapısının, fiziksel alt yapının erişilebilirliği ve kalitesinin, ticari ve profesyonel alt yapının Türkiye'nin girişimcilik ekosisteminin güçlü yanları olduğu, ilköğretim ve lise eğitiminin, hkmetin vergi regülasyon politikalarının ve devlet dairelerinde çalışan kişilerin yeni ve büyüyen şirketleri desteklemekte yeterli olmamasının Türkiye'nin girişimcilik ekosisteminin zayıf yanları olduğu görülmüştür.

Türkiye 2006 yılına göre, günümüzde özellikle finansal desteğin varlığı, hkmetin destekleme politikaları ve araştırma ve geliştirme konusunda son 10 senede önemli ilerlemeler kaydetmiştir. Destekleme politikaları açısından, yeni ve büyüyen firmalar için destekler gerek devlet yönetimi gerekse yerel yönetimler seviyesindeki politikalar içinde öncelikli olmuştur.

Araştırma ve Geliştirme alışmaları bilimsel ve teknik bilgi birikimini arttırarak, bu bilgi birikiminin yeni ticari fırsatlar yaratması, bu fırsatların yeni ve büyüyen firmalara aktarılması, aynı zamanda bu firmaların yeni yapılan araştırmalar ve teknolojilere ulaşabilmeleri 2006 yılına göre ilerleme kaydetmiştir.

Girişimcilik ekosistemimizin güçlü yanları;

- Yeni ve büyüyen firmalar için iyi bankacılık hizmetleri (vadesiz mevduat hesabı, döviz işlemleri vb.) almak kolaydır.
- Yeni veya gelişmekte olan bir şirket iletişim araçlarına kolaylıkla erişebilir.
- Yeni veya gelişmekte olan bir şirket doğalgaz, elektrik, su gibi temel hizmetlere yaklaşık bir ay içerisinde kolaylıkla ulaşabilmektedir.
- Üretici rn ve hizmetleri pazarı yıldan yıla dramatik olarak değişmektedir.
- Tüketiciler mal ve hizmetleri pazarı yıldan yıla dramatik olarak değişmektedir.

Girişimcilik ekosistemimizin zayıf yanları:

- İlk ve ikinci eğitimdeki öğretmenler girişimcilik ve yeni firma kurma konusunda yeterli bilgiyi vermez.
- Vergi miktarı yeni ve büyüyen firmalar için bir yükür.
- İlk ve ikinci eğitimdeki öğretmenler, pazar ekonomisi prensipleri hakkında yeterli bilgi sağlamaz.
- Devlet dairelerinde çalışan kişiler yeni ve büyüyen şirketleri desteklemekte yeterli ve etkin değildirlir.
- İlk ve ikinci eğitimdeki öğretmenler, yaratıcılık, kendi kendine yetebilme ve kişisel inisiyatifin gelişmesini desteklemez.

Son 10 yılda, girişimcilik ekosistemindeki olumlu değışmeler, Türkiye'nin girişimcilikte önemli bir yol kat etmesine neden olmuş, kadın girişimcilerin sayısında da önemli bir artış olmuştur. Bu artış, erkek girişimcilerde de gözlemlendiğinden, girişimcilik faaliyetinde bulunan erkek/kadın oranında ciddi bir değışme olmamıştır.

Kaynakça:

Karadeniz, E. E., 2016, Türkiye’de Girişimcilik ve Girişimcilik Eko-Sistemi, GEM Raporu, 2016.

Karadeniz, E. E. ve Özcam A., (2016), “Being an Entrepreneur of the Vicenarian and Tricenarian Generation: The Case of Turkish Entrepreneurs, 2006-2012”, Editors: C. C. Williams and A. Gurtoo “The Handbook of Entrepreneurship in Developing Economies”, Routledge Press.

Özdemir, Ö. ve Karadeniz, E. E., 2011, “Investigating the Factors Affecting Total Entrepreneurial Activities in Turkey”, METU Studies in Development, 38, (December), 275-290.

Özcam, A. ve Karadeniz, E. E., How Did Women Entrepreneurship Change Over Time in Turkey (2006-2015): A Regression of Pooling Cross Sections Across Time, yayın aşamasında.